

ОРГАНІЧНЕ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКЕ ВИРОБНИЦТВО: ПРАВОВІ ПИТАННЯ РОЗВИТКУ В АСПЕКТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ

Законом України від 16 вересня 2014 р., № 1678-VII було ратифіковано Угоду про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами (далі – Угода про асоціацію), вчинену у частині політичних положень (преамбула, стаття 1, розділи I, II, VII) 21 березня 2014 року та у частині торговельно-економічних і галузевих положень (розділи III, IV, V, VI) 27 червня 2014 року в м. Брюссель.

Питання розвитку сільського господарства визначені главою 17 «Сільське господарство та розвиток сільських територій» Угоди про асоціацію де вказано, що сторони співробітничать з метою сприяння розвитку сільського господарства та сільських територій, зокрема шляхом поступового зближення політик та законодавства (ст. 403).

Визначене співробітництво, згідно ст. 404 Угоди, у сфері сільського господарства та розвитку сільських територій охоплює, серед іншого, такі сфери:

- а) сприяння взаємному розумінню політик у сфері сільського господарства та розвитку сільських територій;
- б) посилення адміністративних спроможностей на центральному та місцевому рівнях щодо планування, оцінки та реалізації політики;
- в) обмін знаннями та найкращими практиками щодо політики розвитку сільських територій з метою сприяння економічному добробуту сільських громад;
- г) покращення конкурентоспроможності сільськогосподарської галузі та ефективності і прозорості ринків, а також умов для інвестування;
- д) поширення знань шляхом проведення навчальних та інформаційних заходів;
- е) сприяння інноваціям шляхом проведення досліджень та просування системи дорадництва до сільськогосподарських виробників;
- є) посилення гармонізації з питань, які обговорюються в рамках міжнародних організацій;
- ж) обмін найкращими практиками щодо механізмів підтримки політики у сфері сільського господарства та розвитку сільських територій;
- з) заохочення політики якості сільськогосподарської продукції у сферах стандартів продукції, вимог щодо виробництва та схем якості.

Окремо слід наголосити на такій сфері співробітництва, як заохочення сучасного та сталого сільськогосподарського виробництва, з урахуванням необхідності захисту навколишнього середовища і тварин, зокрема поширення застосування методів органічного виробництва й використання біотехнологій шляхом впровадження найкращих практик у цих сферах.

Правові та економічні основи виробництва та обігу органічної сільськогосподарської продукції та сировини, належного функціонування ринку органічної продукції та сировини, а також гарантування впевненості споживачів у продуктах та сировині, маркованих як органічні, визначено Законом України «Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини» від 3 вересня 2013 р., № 425-VII. Органічне виробництво є особливим способом (методом) ведення сільського господарства (виробництва сільськогосподарської продукції), що здійснюється на сертифікованих землях сільськогосподарського призначення та підлягає обов'язковій сертифікації, передбачає використання такої системи управління виробництвом, що враховує та покращує стан агроєкосистеми (включаючи біологічне розмаїття, біологічні цикли і біологічну природу ґрунту), здійснює мінімальну обробку ґрунту й використовує енерго- та ресурсоощадні технології, характеризується турботою про всі компоненти навколишнього середовища та відмовою від використання штучних добрив або синтетичних хімікатів і застосування генетично-модифікованих організмів, метою якого є найповніше задоволення споживачів продукцією, виробленою із застосуванням природних речовин та механізмів.

Очевидно, що ведення органічного сільськогосподарського виробництва є більш витратним у порівнянні з традиційним сільським господарством. Так, за оцінками фахівців, значні кошти потрібні насамперед на сертифікацію земель для такого виробництва, яка здійснюється протягом 3-4 років і коштує 3-4 тис. євро. У цей період, як і надалі, забороняється використання будь-яких хімічних і синтетичних препаратів, стимуляторів росту тощо. При цьому необхідно враховувати невідворотне зменшення урожайності на землях органічних господарств у порівнянні з традиційними інтенсивними технологіями, чималі витрати на органічні добрива, екотехнології та більш високий ступінь використання ручної праці [1]. А звідси при переході на органічне виробництво сільськогосподарським товаровиробником має надаватися відповідна державна підтримка.

Досвід такої підтримки існує на рівні ЄС. Так, приміром, у Швеції державна підтримка виробників органічної сільськогосподарської продукції здійснюється шляхом надання субвенцій протягом 3-х років. Сума субвенції становить від 750 до 2900 шведських крон (приблизно від 82 до 320 євро) у розрахунку на 1 га земель на рік залежно від середньої врожайності у даному господарстві або у відповідному регіоні. Субвенції мають відшкодувати витрати внаслідок зниження врожайності в перехідний період, поки продукція ще не визнана екологічно чистою й не може продаватися на ринку за більш високою ціною. З метою отримання такої підтримки

сільськогосподарське підприємство має надати п'ятирічний план конверсії господарства, затверджений районним управлінням сільського господарства, й укласти з державою договір про умови надання річних субвенцій. Через 6 років підприємство інспектується спеціальним органом Асоціації контролю органічного сільського господарства (Demeter або KVAR). Ця організація видає дозвіл на право використання спеціального знаку для маркування екологічних продуктів. Він зокрема видається після документального підтвердження того факту, що протягом 2-3 років на підприємстві не використовувалися хімічні засоби, пестициди й мінеральні добрива [2, с. 386].

Законодавство України жодним чином питання державної підтримки органічного сільськогосподарського виробництва не регламентує. Відповідні приписи відсутні як у названому Законі, так і в Законі України «Про державну підтримку сільського господарства України» від 24 червня 2004 р., № 1877-IV.

Викладене дозволяє зробити висновок, що законодавство України щодо розвитку органічного сільськогосподарського виробництва потребує подальшого вдосконалення. Зокрема, слід включити до нього нормативні приписи щодо державної підтримки сільськогосподарських товаровиробників, які прагнуть набути статусу органічних господарств, з урахуванням досвіду країн ЄС.

Список використаних джерел:

1. Музыченко О. МинАПК потянуло на органику / О. Музыченко // Коментарі. – 2007. – № 2(19). – 19 января.
2. Правовые проблемы обеспечения устойчивого развития сельских территорий и эффективного функционирования агропромышленного комплекса / И. П. Кузьмич и др.; науч. ред. И. П. Кузьмич. – Минск: Бизнесофсет, 2013. – 480 с.

*Шемшученко Ю.С.,
Институт держави і права імені В.М. Корецького
НАН України, директор,
доктор юридичних наук, професор,
академік НАН України*

ПРОБЛЕМИ РОЗМЕЖУВАННЯ ЗЕМЕЛЬ ДЕРЖАВНОЇ І КОМУНАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Відповідно до ст. 142 Конституції земля може перебувати у власності територіальних громад сіл, селищ і міст, районів у містах, або у їхній спільній власності. Саме такі землі є об'єктами права комунальної власності. Отже, Основним законом юридично була задекларована комунальна власність. Однак в Україні донині відсутня чітка система її фіксації. Для введення категорії комунальної власності потрібно було прийняти у розви-